

Izvannastavne i izvanškolske glazbene aktivnosti u funkciji cjelovitog razvoja učenika

Karlušić, Ivana

Undergraduate thesis / Završni rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Academy of Arts and Culture in Osijek / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Akademija za umjetnost i kulturu u Osijeku**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:251:871444>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-10-19**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the Academy of Arts and Culture in Osijek](#)

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

AKADEMIJA ZA UMJETNOST I KULTURU U OSIJEKU

ODSJEK ZA GLAZBENU UMJETNOST

STUDIJ GLAZBENE PEDAGOGIJE

IVANA KARLUŠIĆ

**IZVANNASTAVNE I IZVANŠKOLSKE
GLAZBENE AKTIVNOSTI U FUNKCIJI
CJELOVITOG RAZVOJA UČENIKA**

ZAVRŠNI RAD

MENTOR:

izv. prof. dr. sc. Jasna Šulentić Begić

Osijek, 2022.

Sadržaj

1. UVOD	1
2. SLOBODNO VRIJEME.....	2
2.1. SLOBODNO VRIJEME DJECE I MLADIH	3
3. IZVANNASTAVNE I IZVANŠKOLSKE AKTIVNOSTI.....	6
3.1. IZVANNASTAVNE I IZVANŠKOLSKE GLAZBENE AKTIVNOSTI	10
3.1.1. Pjevački zbor.....	11
3.1.2. Folklorni ansambli	12
3.2.3. Sviranje kao izvannastavna aktivnost	13
3.1.4. Tečajevi sviranja	13
3.1.5. Glazbena škola	14
3.1.6. Plesna škola.....	15
3.1.7. Plesne skupine.....	16
3.1.8. Glazbeni vrtić/igraonica.....	16
3.1.9. Glazbena slušaonica.....	18
3.1.10. Glazbeno stvaralaštvo (skladanje)	19
4. ZAKLJUČAK.....	20
5. LITERATURA	21

Sažetak

Izvannastavne i izvanškolske glazbene aktivnosti u funkciji cjelovitog razvoja učenika

Škole, udruge i institucije učenicima omogućavaju da svoje slobodno vrijeme provode kvalitetno i organizirano u okviru izvannastavnih i izvanškolskih aktivnosti. Pomoću njih učenici upoznaju svoju kreativnost te im je omogućeno stvaralaštvo. Također, u okviru izvannastavnih i izvanškolskih aktivnosti djeca i mladi se osjećaju slobodnije, kreativnije te su uključeni u planiranje svoje željene aktivnosti. Kreativan učitelj i voditelj omogućuje i daje prostor učenicima da razviju svoju kreativnost, ostvare svoje ideje te ih potiče na razvoj stvaralačkih mogućnosti. Važno je naučiti djecu i mlade samostalno planirati svoje slobodno vrijeme, ali u tom procesu potrebna im je i pomoć roditelja. Razne su izvannastavne i izvanškolske aktivnosti u koje se mogu uključiti djeca i mladi, a neke od njih su i iz područja glazbe. Tako će se u okviru ovoga rada prikazati izvannastavne i izvanškolske glazbene aktivnosti koje su zasigurno u funkciji cjelovitog razvoja učenika.

Ključne riječi: slobodno vrijeme, izvannastavne i izvanškolske glazbene aktivnosti, učenik, kreativnost.

Abstract

Extracurricular and out-of-school musical activities in the function of comprehensive development of students

Schools, associations, and institutions enable students to spend their free time in a quality and organized manner within the framework of extracurricular and out-of-school activities. Using them, students get to know their creativity and are enabled to be creative. Also, within extracurricular and out-of-school activities, children and young people feel freer, and more creative and are involved in planning their desired activities. A creative teacher and leader enable and gives space to students to develop their creativity, realize their ideas, and encourage them to develop creative possibilities. It is important to teach children and young people to plan their free time independently, but in this process, they also need the help of their parents. There are various extracurricular and out-of-school activities in which children and young people can be involved, i.e. some of them are also in the field of music. Thus, in the framework of this work, extracurricular and out-of-school musical activities will be presented, which are certainly in the function of the complete development of students.

Keywords: free time, extracurricular and out-of-school musical activities, student, creativity.

1. UVOD

Slobodno vrijeme potrebno je sustavno, planirano i učinkovito iskoristiti jer je ono dio našega života. Ono je naša potreba i interes, čimbenik razvoja djece, mladih pa čak i odraslih (Rosić, 2005). Škole osim redovne nastave organiziraju izvannastavne aktivnosti, dok izvanškolske aktivnosti organiziraju razne druge ustanove. I jednima i drugima je svrha organizirano provođenje slobodnog vremena djece i mladih. Sudjelovanjem u izvannastavnim i izvanškolskim aktivnostima učenici se organiziraju u odgojno-obrazovne skupine i/ili timove te donose važne odluke. Odabirom izvannastavne i izvanškolske aktivnosti učenik naglašava svoju darovitost i interes koji želi dodatno osnažiti (Mlinarević i Brust Nemet, 2012). Izvannastavne i izvanškolske aktivnosti vode učitelji i odgojno-obrazovni djelatnici koji trebaju biti strogi, principijelni, puni optimizma i vjere u razvoj djece i mladih te im pomažu, poštuju njihovu osobnost, ali zahtijevaju potpuno izvršenje zadaća i obveza (Rosić, 2005).

U prvom dijelu ovog rada prikazano je pojmovno određenje slobodnog vremena te kako ga koriste djeca i mladi. Zatim, slijedi o izvannastavnim i izvanškolskim aktivnostima općenito te o izvannastavnim i izvanškolskim glazbenim aktivnostima. Potom su prikazane razlike u izvannastavnim i izvanškolskim glazbenim aktivnostima kao što su: pjevački zbor, folklorni ansambli, sviranje kao izvannastavna aktivnost, tečajevi sviranja, glazbena škola, plesna škola, plesne skupine, glazbeni vrtić/igraonica, glazbena slušaonica i glazbeno stvaralaštvo (skladanje).

2. SLOBODNO VRIJEME

Način provođenja slobodnoga vremena važan je čimbenik kvalitete čovjekova života (Farkaš, 2014). „U tom kontekstu govori se o aktivnom provođenju slobodnog vremena koje uključuje duhovno, misaono i tjelesno nadograđivanje za razliku od pasivnog provođenja slobodnog vremena koje se najčešće povezuje s raznim oblicima unificirane i konzumerističke zabave, koje ne doprinosi razvoju čovjekove ličnosti, samoostvarenju i emancipaciji“ (Farkaš, 2014: 37). Slobodno vrijeme je individualni i društveni fenomen jer je oblikovano prema specifičnim interesima pojedinca, ali i prema njegovim socijalnim kategorijama kao što su rod, razina obrazovanja i socioekonomski status (Farkaš, 2014). „Društveni aspekt slobodnog vremena sastoji se i u potrebi njegova strukturiranja i organiziranja kroz djelovanje širih društvenih institucija, koje mogu omogućiti da slobodno vrijeme bude uistinu „slobodno“ od tržišta kriterija i profitne isplativosti“ (Farkaš, 2014: 37).

U knjizi *Izvanastavne aktivnosti u školskom kurikulumu* Mlinarević i Brust Nemet (2012) govore o fenomenu slobodnog vremena kako se ono promatra unutar današnjega društveno-pedagoškoga konteksta u kojem se djeca i mladi prepuštaju aktivnostima po svom izboru u školi i izvan nje. Slobodno vrijeme svoju primjenu nalazi u funkciji odmora, zabave, razvoja, razvijanja osobnosti, kao i u procesu stvaralaštva. U njemu se stvaraju uvjeti za razvoj dispozicija i vještina, tj. otkriva se nadarenost djeteta za određeno područje i pogoduje se razvoju dispozicija. Slobodno vrijeme odlikuje mogućnost slobodnog izbora u odnosu na potrebe sudionika, interesa i mogućnosti. Svakom djetetu slobodno vrijeme pretpostavka je razvoja osobnosti, učenja i obrazovanja te je ujedno prevencija poremećaja u ponašanju. Posebice je važno slobodno vrijeme djece u izvanastavnim aktivnostima koje mogu svojom kvalitetom postati relevantne u funkciji odgoja i obrazovanja u njihovom odrastanju i cjelovitom razvoju.

Iako je pojam „slobodno vrijeme“ objašnjen u raznim studijima, udžbenicima, enciklopedijama i monografijama, Mlinarević (2006) ističe kako dolazi do nesuglasnosti i suprotstavljanja autora pri određivanju pojma slobodnog vremena. Ono se zamjenjuje, npr. pojmovima oslobođeno vrijeme, dokolica i drugima. Važnu odrednicu slobodnog vremena ima stvaralaštvo, a u latinskom jeziku za stvaralaštvo se rabi riječ *creare* što znači stvoriti, kreirati.

2.1. SLOBODNO VRIJEME DJECE I MLADIH

„Kultura slobodnog vremena područje je rada Pedagogije slobodnog vremena koja je dio znanstvene discipline Opće pedagogije. Pedagogija slobodnog vremena svojom predmetno-metodološkom utemeljenošću djeluje na svim razinama odgoja i obrazovanja neovisno o ustrojstvu odgojno-obrazovnog rada/procesa kao posebna pedagoška disciplina sa svojim osobitostima odgojnoga rada“ (Mlinarević i Brust Nemet, 2012: 39). Predmet poučavanja Pedagogije slobodnog vremena (Mlinarević i Brust Nemet, 2012) navode da se odgoj u slobodno vrijeme odvija u školama, dječjim, učeničkim i studentskim domovima, ljetnim kampovima, kulturnim i sportskim klubovima i dr. Cilj slobodnoga vremena je osposobiti djecu, mlade i odrasle ljude da kulturno i pedagoški kvalitetno provode svoje slobodno vrijeme. Izrazito važna zadaća Pedagogije slobodnoga vremena je i savjetovanje o korištenju slobodnog vremena djece, mladih i odraslih, posebice danas uslijed brzih promjena suvremene tehnologije, globalizacije i dr. (Mlinarević i Brus Nemet, 2012).

Životni stil u slobodnom vremenu naglašava (Krippendorf 1986 prema Pejić Papak i Vidulin 2016) osviještenost na vlastitu aktivnost i sudjelovanje, na samorazvoj i spontanost, zajedništvo i društvene kontakte, opuštanje, ugodu mjesta, oslobađanje od stresa, jurnjave i briga te uživanje života. Kvaliteta se orijentira na razvoj ličnosti koja je jedna od najvažnijih funkcija slobodnog vremena (Kačavenda-Radić, 1989 prema Pejić Papak i Vidulin, 2016).

Slobodno vrijeme (Hitoshi i Larson, 2003 prema Pejić Papak i Vidulin, 2016) dijeli se na aktivno i pasivno te (Ruskinu i Spectoru, 2002 prema Pejić Papak i Vidulin, 2016) se ostvaruje promišljeno i neodređeno. „Koncept promišljenog slobodnog vremena uključuje: ustrajnost u aktivnosti, tendenciju prema ostvarivanju karijere u određenom području slobodnog vremena (vlastito ostvarenje, razvijanje i izražavanje, osjećaj postignuća), osobni napor koji se temelji na specifičnim znanjima, obrazovanju i vještinama, socijalnu interakciju i društvenu pripadnost“ (Pejić Papak i Vidulin, 2016: 60-61). Amaterizam, hobizam i volontiranje (Pejić Papak i Vidulin, 2016) navode se kao tri osnovne vrste ozbiljnog slobodnog vremena.

Mlinarević i Brust Nemet (2012) ističu razlike u tretiranju slobodnog vremena. Ako je nedovoljno osmišljeno i vođeno, ono može imati negativan ishod u formiranju osobnosti. Ostaje nam pitanje kakve i kolike opasnosti sa sobom nosi neorganizirano i nestrukturirano provođenje slobodnog vremena djece i mladih?

Istraživanja provedena u nekoliko europskih zemalja (Flammer i Schaffner, 2003 prema Pejić Papak i Vidulin, 2016) pokazuju da su izlasci s prijateljima i druženje svakodnevnica u provođenju slobodnog vremena mladih. Rezultati istraživanja (Hitoshi i Larson, 2003 prema Pejić Papak i Vidulin, 2016) slobodnog vremena mladih Japanaca uočavaju njihovu težnju prema zajedničkim okupljanjima te upozoravaju na potrebu socijalne komunikacije s vršnjacima.

U Hrvatskoj istraživanje Ilišin i Radin (2002 prema Pejić Papak i Vidulin, 2016) pokazuje kako je praćenje televizijskog programa druga najučestalija aktivnost u slobodnom vremenu djece u dobi od 11 do 15 godina i mladih u dobi od 15 do 29 godina. Važno je na tom planu djelovati ciljano i operativno jer i istraživanja provođenja slobodnog vremena učenika pokazuju da djeca imaju previše slobodnog vremena, tj. više od četiri sata na dan te da određeni broj učenika ne sudjeluje u izvanškolskim aktivnostima.

Slobodno vrijeme Plenković (2000 prema Pejić Papak i Vidulin, 2016) navodi da se može ostvariti na dva načina: funkcionalno i intencionalno, odnosno neorganizirano i organizirano slobodno vrijeme. Valja upozoriti na neorganizirano slobodno vrijeme koje je kod djece velika opasnost jer su djeca tada prepuštena negativnim utjecajima društva, računala, ulice i slično. U oblikovanju slobodnog vremena prijeko je potreban nadzor odraslih kako bi se izbjeglo „loše društvo“, aktivnosti upitne kvalitete, dosadu i slično. Kako je dijete biće u razvoju, potrebna mu je pomoć i potreba odraslih da bi se znalo snalaziti i kvalitetno provoditi slobodno vrijeme. Pojednostavljeno rečeno, potrebno je dijete poticati i usmjeravati te olakšati pronalazak za razvoj njegovih interesa i sklonosti. Za razliku od neorganiziranog slobodnog vremena, planirano slobodno vrijeme određeno je planiranjem aktivnostima točno u dan i sat, tjedan, mjesec i godinu (Pejić Papak i Vidulin, 2016).

„Škola je idealno mjesto za stručno planirano i organizirano provođenje slobodnog vremena djece i mladih. Obrazovni sustav, putem nacionalnog programa, nastavnih planova i programa, programa i sadržaja u koordinaciji sa sličnim aktivnostima različitih drugih organizacija i institucija, može pomoći u realizaciji slobodnog vremena učenika s ishodima stjecanja znanja i razvoja vještina, stajališta i navika“ (Pejić Papak i Vidulin, 2016: 68).

Budući da se interesi djece mijenjaju, Pejić Papak i Vidulin (2016) ističu da se sadržaji izvannastavnih i izvanškolskih aktivnosti trebaju podudarati sa sadašnjim vremenom, učestalo preispitivati i obogaćivati, te voditi brigu o potrebama djece, društva i težnje civilizacije. U

namjeri da se organizirano slobodno vrijeme optimalno iskoristi Pejić Papak i Vidulin (2016) navode kako je poželjno izraditi kurikulum o obrazovanju za slobodno vrijeme, tj. kurikulum za obrazovanje u slobodno vrijeme. U tom kontekstu govori se o upoznavanju pojedinca s važnošću i značenjem provođenja slobodnog vremena u suvremenoj zajednici, potrebi prepoznavanja kreativnosti i stvaralaštva, kulture, znanosti, tehnike i životnih stilova. Ukratko, pojedinac bi trebao biti osposobljen za kvalitetno organiziranje svojeg slobodnog vremena, pravilan odabir aktivnosti u skladu svojih interesa i mogućnosti te bi se tako utjecalo na razvoj ličnosti i uklanjali bi se negativni utjecaji i društveno potencijalno opasni postupci okoline.

Pejić Papak i Vidulin (2016) navode kako škola i izvannastavne aktivnosti trebaju postati nastavni i kulturni centar za postizanje novih i suvremenih ciljeva koji zahtijevaju kreiranje izbornog programa u skladu s interesima učenika.

Pejić Papak i Vidulin (2016) navode da su kvaliteta i kvantiteta slobodnog vremena najbolji pokazatelji kulturnih dosega modernog života i životnog standarda. Društveno-pedagoški krugovi nastoje usmjeriti slobodno vrijeme djece i mladih prema osobnom razvoju, a pored njih i obitelj, kulturna društva i organizacije, gradske zajednice, masovni mediji i različite neinstitucionalne interesne skupine. „Svi zajedno trebaju poticati i hrabriti dječju radoznalost, interese i sklonost, motivirati ih te stvoriti uvjete da se slobodnovremenske aktivnosti nesmetano provode“ (Pejić Papak i Vidulin, 2016: 70).

3. IZVANNASTAVNE I IZVANŠKOLSKE AKTIVNOSTI

Za izvannastavne i izvanškolske aktivnosti Mlinarević i Brus Nemet (2012) navode da oblikuju i djeluju najbolje za razvijanje učeničkih karakteristika. Suvremena škola mora omogućiti razvoj dječjih sposobnosti, obogatiti ih iskustvom i pripremiti za aktivno sudjelovanje u društvu (Šiljković i sur., 2007 prema Mlinarević i Brus Nemet, 2012). Izvannastavne aktivnosti prema Previšiću (1987: 23 prema Pejić Papak i Vidulin, 2016: 73) „nisu „oslobođene“ obvezatnosti školskog rada, zahtjeva i nužnosti izvršavanja, pripremaju djecu u mnogim elementima za aktivno i sadržajno provođenje slobodnog vremena pa su prema tome u funkciji odgoja za slobodno vrijeme, ali su dio školskog obveznog rada“. Različiti organizacijski i programski oblici okupljaju učenike u društvima, klubovima i drugim institucijama što pridonosi razvoju djece u njihovom slobodnom vremenu izvan škole i takvo provođenje aktivnosti nazivaju se izvanškolske aktivnosti (Cindrić, 1992 prema Pejić Papak i Vidulin, 2016). Kako škole ne mogu ponuditi mnoštvo predmeta kojima bi zadovoljili sve interese učenika, Pejić Papak i Vidulin (2016) navode da se može poduprijeti učenike na izvannastavne aktivnosti, ali i informirati i usmjeriti na djelovanje u izvanškolskim aktivnostima u okruženju izvan škole.

Državni pedagoški standard osnovnoškolskog sustava odgoja i obrazovanja (2008) definira izvannastavnu aktivnost kao „oblik aktivnosti koji škola planira, programira, organizira i realizira, a u koju se učenik samostalno, neobvezno i dobrovoljno uključuje“. Izvannastavne aktivnosti potiču potencijal svakog pojedinog učenika prema njegovim potrebama i mogućnostima te razvijanje stvaralačkih sposobnosti (Mlinarević i Brus Nemet, 2012). Ciljevi u programiranju slobodnih aktivnosti su prema Mlinarević i Brus Nemet (2012) sljedeći:

- uvođenje učenika u društveni život i odlučivanje
- razvijanje smisla i organizacije za rad
- buđenje preferencija za neku aktivnost
- angažiranje učenika u društveno-korisnom radu
- uspješan razvoj određenih sposobnosti
- pomoć u realizaciji općih ciljeva škole
- omasovljenje potrošača kulturnih dobara.

„U ostvarivanju ciljeva slobodne aktivnosti imaju veliko značenje. Uz stjecanje znanja važna je zadaća i podrška darovitim učenicima, poticanje interesa, pobuđivanje znatiželje,

identifikacija i podrška darovitih učenika koji pokazuju interes za pojedino područje“ (Mlinarević i Brus Nemet, 2012: 62).

Kada govorimo o izvannastavnim i izvanškolskim aktivnostima, Rosić (2005 prema Mlinarević i Brus Nemet, 2012) naglašava kako čine temelj kontinuuma škole, istovremeno potičući interese djece i mladih te razvitak stvaralačkih sposobnosti.

Nastavnim planom i programom za osnovnu školu (2006 prema Pejić Papak i Vidulin, 2016) izvannastavne aktivnosti podijeljene su u osam područja:

1. jezično-umjetničko područje
2. prirodoslovno-matematičko područje
3. sportsko-zdravstveno-rekreacijsko područje
4. njegovanje nacionalne i kulturne baštine
5. očuvanje prirode i okoliša te zdravog načina života
6. društveno-humanistički projekt i radionice
7. učeničko zadrugarstvo
8. tehničko stvaralaštvo.

„Potpora uključivanju u izvannastavne aktivnosti i njihova raznovrsnost sastavni su dio odgovornosti škole koja treba omogućiti interesno usmjereno obrazovanje kako bi postalo suvremeno i izazov budućnosti škole“ (Pejić Papak i Vidulin, 2016: 111).

Cjelovito osmišljavanje programa izvannastavnih aktivnosti prema *Nacionalnom okvirnom kurikulumu* (2011 prema Pejić Papak i Vidulin, 2016) podijeljeno je na jezično-komunikacijsko, društveno-humanističko, matematičko-prirodoslovno, tehničko-tehnologijsko, umjetničko područje te na područje praktičnog rada i dizajniranja.

Neovisno o tome jesu li promjene nametnute izvana ili ih inicira škola, sama škola i učitelj međusobno se razlikuju prema tome koliko su voljni prihvatiti određene novine (Pejić Papak i Vidulin, 2016). Analizom čimbenika za uspješan rad škole (Stoll i Fink, 2000, prema Pejić Papak i Vidulin, 2016) može se utvrditi da se u provedbi izvannastavne aktivnosti ostvaruju:

- sudionički pristup i profesionalno vođenje
- zajednička vizija i ciljevi (kolegijalnost i suradnja)

- okruške za učenje (privlačno radno okruženje)
- usredotočenost za poučavanje i učenje (maksimalizacija vremena za učenje i isticanje uspješnosti)
- velika očekivanja (ambicioznost, komunikacija na svim područjima i intelektualni izazovi)
- pozitivna potvrda (povratne informacije), praćenje napretka (praćenje uspješnosti učenika)
- prava i dužnosti učenika (odgovornost i izgradnja osjećaja vrijednosti)
- sadržajno poučavanje (djelotvorna organizacija, jasna svrha, prilagodljiva praksa)
- škola kao organizacija koja uči (stručno usavršavanje učitelja u školi)
- partnerstvo između doma i škole (roditeljski angažman).

„Kultura i kvaliteta provođenja slobodnog vremena, zdrav život te socijalna komunikacija i kompetencija, novi su obzori izvannastavnih i izvanškolskih aktivnosti kao međusobno povezanih dijelova školskog i odgojno-obrazovnog sustava“ (Previšić, 2012: 126). Stoga (Pejić Papak i Vidulin, 2016) ističu da su sve nade uprte u učitelja koji će graditi budućnost izvannastavnih aktivnosti.

Izvannastavne i izvanškolske aktivnosti čine temelj kontinuuma škole, istovremeno potičući razvitak stvaralačkih sposobnosti te interesa djece i mladih. Ove aktivnosti su idealno mjesto za provođenje postavljenih ciljeva i realiziranjem općih i deficitarnih/individualiziranih programa za svakog pojedinog učenika, posebice za učenike izrazitijih sposobnosti. U odnosu na nastavni kurikulum koji je unaprijed propisan i razrađen, u kojemu je malo promjena u izvođenju nastave, kurikulum izvannastavnih aktivnosti je fleksibilniji te promjenjiv i prilagođen interesima i potrebama svakog pojedinog učenika. Ujedno, moguće je njegovo reprogramiranje, unošenje novih tema i dužega projektnog rada te je demokratizacija i poticanje kritičkoga mišljenja indikator rada u tim aktivnostima. Također, učenici imaju mogućnost izmjene i iskazivanja originalnosti i samostalnosti (Rosić, 2005).

Važno je istaknuti da su izvanškolske aktivnosti različiti organizacijski i programski oblici okupljanja učenika u društvima, klubovima i drugim institucijama izvan škole, dok se izvannastavne aktivnosti održavaju u školi izvan redovite nastave (Cindrić, 1992 prema Pejić Papak i Vidulin, 2016). Puževski (1998 prema Pejić Papak i Vidulin, 2016) ističe da izvannastavne aktivnosti nisu nastava već poseban oblik pedagoškog djelovanja škole.

Izvannastavne aktivnosti (Cindrić, 1992 prema Valjan Vukić, 2016) su različiti organizacijski oblici okupljanja učenika u slobodno izvannastavno vrijeme u školi, koje imaju pretežito kulturno-umjetničko, sportsko, tehničko, rekreacijsko i znanstveno (obrazovno) obilježje. Organizirane izvanškolske aktivnosti su ugrađene u zajednice, održavaju se izvan škole i učenici ih polaze pod utjecajem obitelji, vršnjaka i prijatelja (Pejić Papak i Vidulin, 2016). Temeljna polazišta rada izvannastavnih aktivnosti su poboljšavanje kvalitete življenja i socijalizacije mladih te pripremanje za budući život (Cindrić, 1992 prema Pejić Papak i Vidulin, 2016).

U *Nastavnom planu i programu za osnovnu školu* (2006a) navodi se otvorena mogućnost angažiranja učenika izvan redovite nastave. Izvannastavne aktivnosti mogu se organizirati za sve učenike, tj. za one prosječnih sposobnosti, darovite, one koji zaostaju za očekivanom razinom učenja i one s teškoćama.

Zadatci izvannastavnih aktivnosti Mlinarević i Brust Nemet (2012) navode da su:

- povezivanje, proširivanje i produbljivanje znanja, vještina i navika stečenih u nastavi i izvannastavnim aktivnostima te usvajanje novih znanja, vještina i navika
- razvijanje interesa za društveno koristan, humanitarni i volonterski rad te osposobljavanje za aktivno sudjelovanje u društvenom životu i njegovom civilnom i demokratskom razvoju
- identifikacija darovitih učenika i učenika koji pokazuju pojačani interes za pojedino područje
- pobuđivanje znatiželje i poticanje dječjeg stvaralaštva
- osposobljavanje za komunikaciju, interakciju i suradnju s drugima
- učenje fleksibilnosti i tolerancije
- osposobljavanje za aktivnost u slobodnom vremenu koje će biti u funkciji razvoja odgoja i obrazovanja, prevencije svih vrsta ovisnosti, zaštite i unapređivanja zdravlja.

Rad u izvannastavnim aktivnostima treba biti „slobodan, spontan, dinamičan, raznovrstan, elastično organiziran, polazi od interesa učenika, njihovih želja, sklonosti i darovitosti. Nesputan je strogim programima, radom za ocjenu, strahom od neuspjeha, kazne ili prestiža, učenik sudjeluje u njima s namjerom da produbi svoje znanje, zabavi se te da ugodno i korisno provede vrijeme izvan nastave ili škole“ (Previšić, 1987 prema Pejić Papak i Vidulin, 2016: 102). Izvannastavne aktivnosti nastavljaju odgojno-obrazovno djelovanje škole

u slobodno vrijeme učenika, a svojom otvorenosti doprinose nadograđivanju i razvoju osobnosti djece i mladih. Izvannastavne aktivnosti učenicima omogućavaju interdisciplinarno upoznavanje svijeta, pospješuju razvoj znanja i vještina te promiču djetetovu stvaralačku sposobnost. U izvannastavnim aktivnostima trebali bi se ostvariti ciljevi i zadaci koje nije moguće ostvariti u redovnoj nastavi te nuditi sadržaj koji je suvremen, točnije koji će doprinijeti širenju učenikovih horizonata (Vidulin-Orbanić, 2008). Uvjeti za uspješnu provedbu izvannastavnih aktivnosti i obogaćivanje učeničkih iskustva su sljedeći:

- stručan i kreativan učitelj
- zainteresirana skupina učenika
- opremljena učionica prikladnim sredstvima i pomagalicama
- aktivnost
- zalaganje
- požrtvovnost
- timski rad
- podrška i razumijevanje škole, mjesne okoline i županije (Vidulin-Orbanić, 2008).

3.1. IZVANNASTAVNE I IZVANŠKOLSKE GLAZBENE AKTIVNOSTI

Uz redovitu nastavu, dopunsku i dodatnu nastavu, učenicima je omogućeno da polaze izvannastavne i izvanškolske glazbene aktivnosti. Učenici ih izabiru ovisno o njihovim interesima i sklonostima (Vidulin-Orbanić, 2008). Istraživanja su pokazala kako izvannastavne glazbene aktivnosti daju doprinos:

- fizičkom i psihičkom zdravlju
- koordinaciji i motorici
- socijalnim vještinama i samopouzdanju
- boljoj organizaciji vremena
- koncentraciji
- uspješnom prevladavanju napetosti i stresa (Šulentić Begić i Begić, 2020).

Prema istraživanju koje je provedeno u 25 škola u Istarskoj županiji u devet (9) škola nema izvannastavnih glazbenih aktivnosti, dok je najčešća aktivnost pjevački zbor. Osim

pjevačkog zbora 12 škola njeguje individualno sviranje (sintisajzer, gitara, blok-flauta, melodika ili istarska tradicijska glazbala), sviranje u ansamblu njeguje 11, glazbene projekte (glazbeno stvaralaštvo, glazbeno-scenski izraz, glazba na računalu) 7, dok folklorne skupine svega njih pet (5). Glazbena slušaonica je jedna (1), a skladateljska radionica su dvije (2). U istraživanju se pokazalo da osamnaest (18) učitelja smatra da nisu dodatno podučeni za izvannastavne glazbene aktivnosti, njih 25 samostalno je izradilo plan i program aktivnosti, troje (3) učitelja ima odlične prostorno-materijalne uvjete za rad, dvanaest (12) ima dobre, a devet (9) slabe prostorno-materijalne uvjete za rad (Vidulin-Orbanić, 2008).

3.1.1. Pjevački zbor

Zahvaljujući samoinicijativnosti učitelja koji izvode nastavu u umjetničkom području, vidljive su promjene u osuvremenjenom pristupu nastavi u koju prodiru nove, moderne pedagoške ideje i koncepti. Što se tiče školskog pjevačkog zbora, napredak je moguće ostvariti odabirom novih nastavnih sadržaja, točnije naglasak je stavljen na uvođenje kvalitetnog recentnog pjevačkog repertoara koji će doprinijeti motivaciji učenika za sudjelovanje u radu školskih zborova te unapređivanjem učiteljskih glazbeno-stručnih i pedagoških kompetencija potrebnih za vođenje pjevačkih zborova (Radočaj-Jerković, Milinović i Papa, 2018). Artikulacija tijeka zborskog pokusa označava glazbeno-obrazovni rad koji je organiziran u određenom vremenskom trajanju, a sastoji se od sljedećih strukturalnih elemenata:

- uvodni dio: aktivnosti pripreme, zagrijavanje i upjevavanje
- središnji dio: usvajanje nove skladbe i /ili uvježbavanje i interpretativno dorađivanje ranije usvojene skladbe
- završni dio: umjetnička realizacija usvojene glazbene izvedbe i ostvarenje glazbenog doživljaja (Roe, 1970; Raessler, 2008 prema Radočaj-Jerković, Milinović i Papa, 2018).

Zborski pokusi mjesto su intenzivnog učenja te da bi bili uspješni potrebno ih je planirati i izvoditi prema principima rada karakterističnima za aktivnosti slobodnog vremena. Oni podrazumijavaju vedru, opuštenu, suradničku i stvaralačku atmosferu u kojoj će učenici ostvariti i svoja individualna očekivanja, potrebe i potencijale (Radočaj-Jerković, Milinović i Papa, 2018). Izuzevši ostvarene glazbene ciljeve, zborovođe ističu potrebno ulaganje i napor

kako bi se ostvarila pozitivna društvena sinergija među članovima zbora (Radočaj-Jerković, Milinović i Papa, 2018). Tako, Mlinarević i Brus Nemet (2012) ističu da su voditelji izvannastavnih odgojno-obrazovnih aktivnosti u školama najčešće osobe koje najsnažnije utječu na stvaranje pozitivne ili negativne klime i kulture skupine koju vode. Također, u okviru i za vrijeme trajanja zbornih pokusa usvajaju se zajednička pravila, sustav vrijednosti i prihvatljivi oblici i načini ponašanja koji su važni čimbenici uspjeha (Radočaj-Jerković, Milinović i Papa, 2018).

3.1.2. Folklorni ansambli

Folklor dolazi od engl. riječi *folklore*, tj. od *folk* što znači puk, narod i *lore* što znači nauk, znanje. Folklor je stvaralaštvo koje je utemeljeno na tradiciji neke kulturne zajednice, koje pojedinci ili skupine uče i reproduciraju pretežno usmeno, oponašanjem ili na neki drugi način, a njime se izražava kulturni i socijalni identitet zajednice. U širem smislu folklor označava narodnu (pučku) kulturu. Glavni je zadatak aktivnosti očuvanje kulturne baštine svih krajeva Republike Hrvatske, njegovanje običaja, dječjih pjesama, igara i plesova te očuvanje ruha i starih predmeta.¹

Osnovna škola Mate Lovraka u Petrinji realizirala je projekt *Igrom i učenjem razvijamo svestrano dijete*. Autentičnim dječjim napjevima djecu se poticalo na pokret i individualnost, razvijao se osjećaj za govor, sluh, ritam te kulturu uopće. Također, dječji folklorni napjevi pobuđuju pozornost, spontanost, imaginaciju i stvara se osjećaj zadovoljstva u radu. Folklorne aktivnosti zastupljene su bile tijekom cijele nastavne godine, ali i izvan škole. Scenskim izvođenjem običaja određenih zavičaja, pjesmom i dječjim igrama uz uporabu starih predmeta i tradicijskog ruha, uz tradicijsku glazbu, tambure i dječja tradicijska glazbala obilježavali su se prigodni datumi kao što su Dani kruha, Sveti Nikola, Božić, fašnik, Jurjevo i Dan škole, svečan doček prvašića, otvorenje natjecanja u školi te završne svečanosti (Gašparić, 2019).

Gortan-Carlin, Pace i Denac (2014: 29) navode da „danas dijete u svakodnevnom životu ne dolazi više u kontakt s ovim važnim kulturnim nasljeđem, pa je potrebno približiti mu ga kroz obrazovni sustav“. Također, „osnovna škola ima zadaću poticati učenje narodnih dječjih

¹ Folklor; *Hrvatska enciklopedija* - mrežno izdanje. (2021). Zagreb: Leksikografski zavod Miroslav Krleža. Dostupno na: <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=20034>

igara. U tom smislu se od odgojitelja i učitelja očekuje ne samo znanje, nego i inventivnost u osmišljavanju prikladnih načina, čija bi temeljna edukativna namjera trebala biti vratiti djetetu baštinu koja mu prirodno pripada“ (Gortan-Carlin, Pace i Denac, 2014: 29).

3.1.3. Sviranje kao izvannastavna aktivnost

Sviranje kao nastavno područje nastave glazbe u općeobrazovnoj školi pojavilo se 1958. godine. Kasnije je kao nastavno područje prisutno „u svim kasnijim programima s manje ili više jednakim formulacijama zadatka: da učenike treba osposobiti za sviranje do izvjesnog stupnja, uz obvezatno objašnjenje da to suvremena glazbena pedagogija zahtijeva“ (Rojko, 2012: 66). U današnjoj osnovnoj školi, sviranje se organizira u redovnoj nastavi glazbe ili u okviru izvannastavnih aktivnosti kao što su individualno sviranje (sintisajzer, gitara, blokflauta, melodika, tradicijska glazbala i dr.) ili sviranje u orkestru i ansamblu (tamburaškom, mandolinskom i dr.). U redovnoj nastavi glazbe sviranje se odvija na dostupnim glazbalima, kao što su Orffov instrumentarij, melodike, blokflaute itd. Sviranje nekog glazbala zahtijeva usvajanje osnova sviranja i glazbene pismenosti. Zbog male satnice i financijske nemogućnosti škole, tj. neopremljenosti škole glazbalima, nastaje problem u kvalitetnom realiziranju takve aktivnosti na nastavi Glazbene kulture ili izvannastavne aktivnosti. Zbog toga su učenici primorani upisati i provoditi takvu vrstu aktivnosti izvan škole u okviru izvanškolskih aktivnosti (Radočaj-Jerković, 2017).

3.1.4. Tečajevi sviranja

Danas djeca mogu naučiti svirati željeno glazbalo, osim u glazbenoj školi, na tečaju sviranja koje nude razni centri, radionice, udruge i sl. Za polaznike tečaja glazbala ne postoji dobna granica. Na tečajeve se u pravilu primaju svi prijavljeni polaznici bez provođenja prijemnog ispita u kojima se provjeravaju glazbene sposobnosti, što nije slučaj u glazbenim školama (Šulentić Begić, Begić i Grundler, 2016). Individualni tečaj podrazumijeva da se organizira kao individualna nastava. Individualna nastava podrazumijeva rad jednog učitelja s jednim učenikom te je posebice važna kod sviranja. U individualnim tečajevima sviranja primjenjuje se individualizirani pristup svakom učeniku. Bit individualiziranog pristupa proizlazi iz nastave usmjerene na učenika. U nastavi sviranja organiziranoj kao tečaj sviranja

nema zadanih programa koji se moraju ostvariti do kraja školske godine (kao u glazbenim školama) (Šulentić Begić i Begić, 2020).

3.1.5. Glazbena škola

Cilj je glazbenoga odgojno-obrazovnog sustava prema *Nastavnom planu i programu za osnovne glazbene škole i osnovne plesne* (MZOŠ, 2006b) da odgojem i obrazovanjem profesionalnih glazbenika različitih profila i zanimanja stalno proizvodi onaj dio društvene nadgradnje koji je obuhvaćen pojmom glazbene umjetnosti. Zadaci su glazbene škole:

- omogućiti učenicima stjecanje vještine sviranja na kojem od glazbala koja se u školi poučavaju te razvijati učenikove glazbene sposobnosti – produktivne i reproduktivne
- omogućiti uz učenje glazbala stjecanje i drugih važnih glazbenih znanja, vještina i navika, omogućujući učenicima cjelovit glazbeni razvitak
- pratiti učenikov napredak u cjelini i u svim pojedinim elementima napredovanja – glazbenosti, znanjima i vještinama kako u cilju usmjeravanja učenika za one djelatnosti (glazbalo) na kojima su im izgledi za uspjeh najveći, tako i u pogledu njihova krajnjega profesionalnog usmjerenja
- razvijati u učeniku, upoznavanjem hrvatske kulturne baštine, osjećaj pripadnosti i bogatstvo različitosti umjetničke glazbe
- voditi brigu o osobito sposobnim i darovitim učenicima
- brinuti se da se cjelokupni odgojno-obrazovni proces odvija prema suvremenim psihološkim, pedagoškim i metodičkim spoznajama uz poštovanje osobnosti svakog učenika
- voditi brigu pri upisivanju učenika na pojedino glazbalo o društvenim potrebama, posebice u trenutku kad se donosi odluka o konačnom glazbenom usmjerenju
- promicati glazbu, putem javne djelatnosti (priredbe, koncerti, smotre, natjecanja...) i utjecati na unapređivanje glazbene kulture u sredini u kojoj škola djeluje.

Nastava je u glazbenoj školi individualna i skupna. Individualna je nastava glazbala, dok je skupna nastava Solfeggia i skupnog sviranja. Kako svi učenici imaju tijekom školske godine javne solističke nastupe, potrebna je i korepeticija (naznačena u planu osnovne glazbene škole). U osnovnoj glazbenoj školi uče se sljedeća glazbala: glasovir, flauta, blok-flauta, klarinet, saksofon, oboa, fagot, truba, trombon, rog, tuba, violina, viola, violončelo, kontrabas,

gitara, tambure (bisernica, brač), mandolina, harfa, harmonika, udaraljke. Osim nastave glazbala svi učenici osnovne glazbene škole obvezno pohađaju nastavu Solfeggia i skupnog muziciranje (Zbor ili Orkestar ili Komornu glazbu), a u šestom razredu Glasovir koji je obavezan za učenike koji žele nastaviti školovanje u srednjoj školi te Teoriju glazbe izborno. Posebnu programsku cjelinu čini predškolski program koji traje dvije godine. Upis u glazbenu školu obavlja se na temelju položena prijamnog ispita. Učenici osnovne glazbene škole redovni su polaznici osnovne općeobrazovne škole. Između tih dviju škola potrebna je suradnja radi osiguravanja uvjeta rada učenike, razumijevanje organizacije nekih nastavnih obveza (npr. učenik koji pjeva u zboru glazbene škole oslobađa se te djelatnosti u općeobrazovnoj školi i obratno) (MZOŠ, 2006b).

3.1.6. Plesna škola

Kao i u glazbenim školama, plesne škole zahtijevaju ozbiljnu disciplinu i rad, jer se u takvim školama učenici školuju za buduće profesionalne umjetnike. Stoga, plesna škola predstavlja školu u kojoj ima vrlo malo prostora za opuštenu atmosferu koja bi se očekivala na glazbenim aktivnostima (Šulentić Begić, Begić i Grundler, 2016). U Hrvatskoj plesne škole organiziraju svoj rad prema trima dokumentima, a oni su:

- *Nastavni plan i program za osnovnu školu klasičnog baleta* (MZOŠ, 2006c)
- *Nastavni plan i program za osnovnu školu suvremenog plesa* (MZOŠ, 2006d)
- *Nastavni plan i program za osnovnu školu suvremenog plesa Ane Maletić* (MZOŠ, 2006e).

Učenje klasičnog baleta razvija kod učenika izvođačku tehniku, izražajnost, koordinaciju pokreta, izdržljivost i pomaže skladnu fizičkom razvoju, tj. formira profesionalna baletnog plesača. Tijekom nastavnog procesa učitelj treba nastojati kod učenika postići izražajnost pokreta u svim njegovim dijelovima. Sadržaj predmeta klasičnog baleta programa razvrstan je na predškolsko obrazovanje jednu godinu; u I. i II. razredu osnovne škole težište je programa na učenju osnovnih pokreta klasičnog baleta; tijekom III. i IV. razreda osnovne škole slijedi daljnje usvajanje pokreta klasičnog baleta, razvoj tehničkih navika u izvođenju i početak otkrivanja individualnih sposobnosti učenika; pripremni razred za srednju školu (MZOŠ, 2006c).

Cilj obrazovanja u osnovnoj školi suvremenog plesa jest stjecanje osnovnih znanja i vještina za daljnje profesionalno školovanje, otkrivanje i razvijanje plesne darovitosti u skladu sa psihofizičkim predispozicijama učenika, poticanje stvaralaštva u izražavanju pokretom, približavanje plesne umjetnosti što većem broju djece kroz doživljaj izražavanja pokretom, odgajanje plesno obrazovane publike, razvijanje navika za posjećivanje umjetničkih plesnih priredaba. Osnovna škola suvremenog plesa traje četiri godine (MZOŠ, 2006d).

Program osnovne škole suvremenog plesa Ane Maletić zasniva se na 16 tema umjetnosti pokreta R. Labana i ritmike J. Dalcrozea uz potporu pomoćnih glazbenih predmeta i daje jedinstven oblik plesno-ritmičkog odgoja u kojem se djeca integralno tjelesno, emocionalno i kognitivno razvijaju. Čimbenicima pokreta: jačina, tijek, vrijeme i put, moguće je značajno odgojno djelovati na djecu, pa čak i rehabilitirati lakše disfunkcije kao što su ADD i ADHD (MZOŠ, 2006e).

3.1.7. Plesne skupine

Ritmičke i plesne skupine kao izvannastavne ili izvanškolske su aktivnosti u kojima učenici plešu uglavnom uz pjesme popularnog karaktera koje su nerijetko upitne kvalitete (Šulentić Begić, Begić i Grundler, 2016). Plesne aktivnosti u školama uglavnom vode učitelji razredne nastave koji su naklonjeni plesu, odnosno, u nekom amaterskom obliku su ga usavršili. Učitelji glazbe pak rjeđe vode plesne skupine zbog nedovoljne kompetentnosti za takvu vrstu rada (Radočaj-Jerković, 2017).

3.1.8. Glazbeni vrtić/igraonica

Osnovni zadatak glazbene igraonice je da kroz medij glazbe, kao jedan od najspontanijih komunikativnih izraza ranog djetinjstva, razvije u djeteta humanu, stabilnu i slobodnu osobu, stvaralački znatiželjnu. Glazbena igraonica može biti priprema za nastavak glazbenog obrazovanja unutar nekog školskog sustava, ali istovremeno, razvijajući maštu i kreativne sposobnosti, ona osposobljava dijete i za bilo koji drugi nastavak primjeren njegovim interesima i sposobnostima.² Izuzetno je važno započeti s ranim glazbenim odgojem i

² *Mali Muzički Atelje*. Preuzeto s: <http://malimuzickiatelje.com/o-nama/glazbeni-vrtic/>

obrazovanjem. Naime, ako je dijete u ranom djetinjstvu okruženo glazbom i ima glazbeni potencijal dan naslijeđem razvojne faze pjevačkog glasa takvog djeteta teći će na sljedeći način:

- novorođenče reagira velikim brojem vokaliza
- tri-četiri mjeseca – dijete počinje eksperimentiranje sa zvucima – brojalice – tipična glissanda,
- između prve i druge godine – dijete smišlja jednostavne pjesmice s riječima i ritmom,
- između druge i treće godine – pjesme dobivaju melodijski oblik – povećava se točnost reprodukcije riječi i ritma, ali je tonalitet i dalje nestabilan
- između treće i četvrte godine – ovladavanje pjesmom napreduje (prosječan opseg c1-c2)
- između četvrte i pete godine – povećava se točnost pjevanja, ali je tonalitet i dalje nestabilan,
- između pete i šeste godine – javlja se stabilnost tonaliteta i djeca počinju izražajno pjevati (Mirković Radoš, 1996 prema Šulentić Begić, 2018).

U skupinu glazbenih aktivnosti namijenjenih djeci predškolske dobi ubrajaju se sljedeće aktivnosti (Marić i Goran, 2013):

- usvajanje pjesme po sluhu
- igre s pjevanjem
- igre uz instrumentalnu pratnju
- igre za razvoj sluha i ritma
- igre za zapažanje osobina tona i jakosti tonova
- rad s glazbalima
- istraživanje zvukova
- slušanje glazbenih djela
- razne plesne strukture
- glazbene dramatizacije i dr.

Osnovna smjernica u radu s djecom predškolske dobi i u razvoju njihovih glazbenih, motoričkih, perceptivnih i socijalnih sposobnosti je emocija. Kroz ritam rada, izmjenu sadržaja i stvaranje radnih navika glazbena igraonica treba djeci biti zanimljiva, ispunjena i prihvatljiva

te djeca kroz igru stječu nova znanja i vještine. Područja rada namijenjena djeci predškolske dobi su:

- slušanje glazbe
- usvajanje brojalice
- ritamsko-motoričke vježbe
- pjevanje pjesama
- igre uz pjesmu i pokret
- izražavanje pokretom
- likovno izražavanje
- zorno i praktično upoznavanje glazbala – samostalno izvođenje malih ritamski-melodijskih cjelina i pjesmica na ksilofonu, klavijaturama, gitari, violini, harmonici ili blok-flauti
- sviranje – metode ranog učenja glazbala
- mali orkestar – zajedničko usklađeno izvođenje malih ritamsko-melodijskih cjelina i pjesmica
- usvajanje početnih elemenata solfeggia.³

3.1.9. Glazbena slušaonica

Glazbene slušaonice imaju svrhu upoznati djecu s kvalitetnom glazbom. Djeca na njima imaju priliku poslušati različite stilove glazbe, upoznati se s povijesnim razdobljima glazbe, s različitim nosačima zvuka poput CD-a i gramofona, ali i vrhunskim hi-fi uređajima i komponentama. Primjereno dobi djeca uče o kvalitetnim sadržajima, tj. što je kvalitetna glazba i kako se ona sluša. Tako su u Muzeju grada Pakraca organizirali zaseban program, tj. slušaonicu za osnovnoškolce, kroz koju su organizatori imali namjeru upoznati najmlađe sugrađane s kvalitetnom glazbom (Širac, 2022). I učenici Glazbene škole u Slavonskom Brodu organizirali su pod vodstvom svojih učitelja glazbenu slušaonicu pod nazivom *U svijetu bajki Ivane Brlić-Mažuranić*. Kroz lutkarsku predstavu na temu *Šuma Striborova* svirali su na klaviru, harmonici, flauti, tamburici, gitari te je sudjelovao i pjevački zbor glazbene škole.

³ *Mali Muzički Atelje*. Preuzeto s: <http://malimuzickiatelje.com/o-nama/glazbeni-vrtic/>

Glazbena slušaonica bila je namijenjena učenicima nižih razreda osnovne škole (Petričević, 2010).

3.1.10. Glazbeno stvaralaštvo (skladanje)

U pedagoškoj literaturi riječ stvaralaštvo počela se češće upotrebljavati na kraju dvadesetih i početkom tridesetih godina 20. stoljeća. Tada se na stvaralaštvo gledalo kao na nešto urođeno i specifično malom broju pojedinca te stvaralaštvo nije bilo predmetom posebnog pedagoškog zanimanja u odgojno-obrazovnoj praksi (Duraković, 1985 prema Vidulin, 2013).

Njemački glazbeni pedagog Bernhard Christoph Ludwig Natorp bio je prvi koji se zalagao za dječje glazbeno stvaralaštvo, dok je zahtjev Jean Jacques Rousseaua da Emil sam izmišlja pjesme prvi poticaj uvođenja glazbenog stvaralaštva u program glazbenog obrazovanja u osnovnoj školi. Među pedagozima također treba istaknuti skladatelja Carla Orffa koji je razvio brojne načine improvizacije i praktične modele za provedbu vježbe improvizacije. Kod Orffa se stvaralaštvo provodilo prema nekom određenom melodijskom, ritamskom i formalnom modelu, dok slobodnu improvizaciju nije predviđao (Rojko, 1996 prema Vidulin, 2013).

Postoji nekoliko uvjeta za provedbu dječjeg glazbenog stvaralaštva u vidu skladanja:

- stvaralaštvo se nadovezuje na oblike spontanog stvaranja djece
- tekst je osnova za melodijsko izražavanje
- glavno sredstvo izražavanja je glas
- rad se treba odvijati dinamično
- rad na stvaranju glazbe treba odvojiti od glazbenog diktata (Vidulin, 2013).

Glazbenim stvaralaštvom ne smatra se samo skladanje učenika i improvizacija nego i ostali vidovi stvaralaštva kao što su stvaranje dječjih glazbeno-scenskih djela i glazbenih projekata koji ujedinjuju poznavanje glazbe i aktivno muziciranje. Od učitelja se očekuje da omogući što povoljnije uvjete koji će pogodovati kreativnom izražavanju i stvaralaštvu (Vidulin, 2013).

4. ZAKLJUČAK

Iz proučavanja o slobodnom vremenu djece i mladih te o izvannastavnim i izvanškolskim aktivnostima može se zaključiti koliko kvalitetno i pravilno usmjereno slobodno vrijeme može doprinijeti cjelovitom razvoju učenja. Svaka škola ima zadaću svim učenicima osigurati jednake mogućnosti za angažiranje u izvannastavnim aktivnostima. Dopuna školskih izvannastavnih su izvanškolske aktivnosti. I jedne i druge pružaju učenicima mogućnost kvalitetnog provođenja slobodnog vremena. Također, kvalitetno i ispunjeno provedeno slobodno vrijeme učeniku pruža zadovoljavanje svojih potreba te se smanjuje mogućnost rizičnog ponašanja djece i mladih. Učenik izvannastavnim i izvanškolskim aktivnostima stječe novo iskustvo te koristi svoju darovitost koju dodatno razvija.

Za vođenje navedenih aktivnosti potrebno je da učitelj, odnosno voditelj aktivnosti ima izraženu motivaciju, a osim toga treba biti kompetentan te znati što i kako provoditi te organizirati u određenim aktivnostima.

Škola i druge ustanove koje organiziraju takve aktivnosti trebale bi omogućiti svakom djetetu i mladoj osobi da razvije svoj potencijal te ga pripremiti za budući život. Na učiteljima i voditeljima aktivnosti je da prepoznaju spremnost i želju djeteta i mlade osobe te pomognu u razvitku njegove darovitosti za dobrobit pojedinca, škole, okoline i cjelokupnog društva.

5. LITERATURA

- *Državni pedagoški standard osnovnoškolskog sustava odgoja i obrazovanja* (2008). Zagreb: Narodne novine.
- Farkaš, H. (2014). Slobodno vrijeme kao resurs u postindustrijskome društvu. *Amalgam*, 6-7(6-7), 37-56. Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/134855>
- Gašparić, L. (2019). *Folklor kao izvannastavna aktivnost*. Dostupno na: <https://www.skolskiportal.hr/sadrzaj/ucitelji-stvaraju/folklor-kao-izvannastavna-aktivnost/>
- Gortan-Carlin, I., Pace, A. i Denac, O. (2014). *Glazba i Tradicija: izabrani izričaji u regiji Alpe-Adria*. Pula: Sveučilište Jurja Dobrile u Puli.
- *Hrvatska enciklopedija – mrežno izdanje*. (2021). Zagreb: Leksikografski zavod Miroslav Krleža. Dostupno na: <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=20034>
- *Mali Muzički Atelje*. Preuzeto s: <http://malimuzickiatelje.com/o-nama/glazbeni-vrtic/>
- Marić, Lj. i Goran, Lj. (2013). *Zapjevajmo radosno*. Zagreb: Golden marketing-Tehnička knjiga.
- Mlinarević, V. i Brust Nemet, M. (2012). *Izvannastavne aktivnosti u školskom kurikulumu*. Osijek: Učiteljski fakultet u Osijeku.
- Mlinarević, V. (2006). *Slobodno vrijeme kao prediktor poremećaja u ponašanju učenika* (doktorska disertacija). Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet u Zagrebu.
- MZOŠ (2006a). *Nastavni plan i program za osnovnu školu*. Zagreb: Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa.
- MZOŠ (2006b). *Nastavni plan i program za osnovne glazbene škole i osnovne plesne škole*. Zagreb: Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa.
- MZOŠ (2006c) *Nastavni plan i program za osnovnu školu klasičnog baleta*. Zagreb: Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa.
- MZOŠ (2006d) *Nastavni plan i program za osnovnu školu suvremenog plesa*. Zagreb: Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa.
- MZOŠ (2006e). *Nastavni plan i program za osnovnu školu suvremenog plesa Ane Maletić*. Zagreb: Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa.
- Pejić Papak, P. i Vidulin, S. (2016). *Izvannastavne aktivnosti u suvremenoj školi*. Zagreb: Školska knjiga.
- Petričević, M. (2010). *Glazbena slušaonica*. Dostupno na: <http://www.usvijetubajki.org/radionice/557-glazbena-slusaonica>

- Previšić, V. (2012). Novi obzori izvannastavnih i izvanškolskih aktivnosti. U: Bučar, M., Ličina, B. (ur.), *Dječji istraživački centar „Petrinjska“ mjesto učenja, razvoja i radosti* (str. 126- 137). Petrinja: Udruga za izvaninstitucionalni odgoj i obrazovanje „Petrinjska“.
- Radočaj-Jerković, A., Milinović, M. i Papa, A. (2018). Specifičnosti rada s dječjim pjevačkim zborovima u izvannastavnim i izvanškolskim aktivnostima. U: Šulentić Begić, J. (ur.), *Suvremeni pristupi nastavi glazbe i izvannastavnim glazbenim aktivnostima u općeobrazovnoj školi* (str. 93-106). Osijek: Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Akademija za umjetnost i kulturu u Osijeku.
- Radočaj-Jerković, A. (2017). *Zborsko pjevanje u odgoju i obrazovanju*. Osijek: Umjetnička akademija u Osijeku.
- Rojko, P. (2012). *Metodika nastave glazbe: Teorijsko tematski aspekti*. Osijek: Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera, Pedagoški fakultet.
- Rosić, V. (2005). *Slobodno vrijeme – slobodne aktivnosti*. Rijeka: Naklada Žagar.
- Širac, I. (2022). *MULTIPAK 2022. Slušaonicom za osnovnoškolce započeo ovogodišnji program Multipaka*. Dostupno na: <https://www.pakrackilist.hr/index.php/kultura-i-prosvjeta/15586-multipak-2022-slusaonicom-za-osnovnoskolce-zapocao-ovogodisnji-program-multipaka>
- Šulentić Begić, J. i Begić, A. (2020). Zašto volim svirati? Individualni tečaj sviranja kao izvanškolska aktivnost. U: Peko, A., Ivanuš Grmek, M. i Delcheva Dizdarevikj, J. (ur.), *Didaktički izazovi III: Didaktička retrospektiva i perspektiva – Kamo i kako dalje?* (str. 350-365). Osijek: Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti; Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, Centar za znanstveni rad u Vinkovcima.
- Šulentić Begić, J. (2018). Utjecaj naslijeđa, okoline i pravodobnog otkrivanja na razvoj glazbenih sposobnosti djece. U: Šulentić Begić, J. (ur.), *Suvremeni pristupi nastavi glazbe i izvannastavnim glazbenim aktivnostima u općeobrazovnoj školi* (str. 33-47). Osijek: Akademija za umjetnost i kulturu u Osijeku.
- Šulentić Begić, J., Begić, A. i Grundler, E. (2016). Glazbene aktivnosti učenika kao protuteža negativnim utjecajima današnjice. *Artos*, (5), 0-0. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/172762>
- Valjan Vukić, V. (2016). Izvannastavne i izvanškolske aktivnosti učenika - višestruke perspektive. *Školski vjesnik*, 65(1), 33-57.

- Vidulin-Orbanić, S. (2013). *Glazbeno stvaralaštvo: teorijski i praktični prinos izvannastavnim glazbenim aktivnostima*. Pula: Udruga za promicanje kvalitete i poticanje izvrsnosti u odgoju i obrazovanju „SEM“.
- Vidulin-Orbanić, S. (2008). Poticanje individualnog razvoja učenika izvannastavnim glazbenim aktivnostima. *Tonovi*, 52(1), 85-91.